

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CXLVI.

*Áprilisnak szárazsága, jó gazdának bosszúsága,
áprilisnak nedvessége, fának termőképessége.*

Így április első dekádjában nehezen megjósolható szeszélyes hónapunk időjárása. Hogy mennyire van igazuk ezeknek a népi reguláknak? Egynémelyük valóban hosszú megfigyelés gyümölcse, igazságot hordoz. Sok viszont hamisan szól.

*Ha nagypénteken délelőtt esik,
Az év első fele szárazsággal telik.*

Nagyszombat a tojásfestés napja. Első hímes tojásomat Abosfalván festettem, a következőt Gyermelyen, a harmadikat Ajtony unokámnak idén.

Tulipán és nárcisz, kökény galagonya ága. Friss sajt, salátaboglárkából készült öntött saláta, s egy megkéssett, most beérő **nyárádmeti piros páris** alma is belefér ebbe a tavaszi áhítatba.

A Húsvétot elköszöntő őzhát színű dobok öltöznek smaragdzöldbe a kéken halihózó egék alá. A duzzadó, még zavaros folyóvizek jó reménye az újrakezdést, az örök megújulást üzeni. Nyárádmentén is. Lakói csodálattal és tisztelettel szeretik kis folyólyukat, a Nyárádot.

*Zavaros a Nyárád, nem akar megszállni,
Haragszik a rózsám nem akar szólani,*

Március idusa azonban riadalmat hozott a Nyárádmentére.

Letarolják a folyóparti élőhelyeket. A fákat engedély nélkül vágják, döntötték ki. Felborítják a táj természeti egyensúlyát. Holdbéli tájak Demeterfalva s Cserefalva határában. A munkálatok tönkreteszik a folyóparti termőföldeket.

Életközösségek elleni merénylet.

Szabályozzák a Nyárádot.

A folyó megzabolázása több évszázada foglalkoztatja a térséget.

A Nyárád mindig csak a régi, őnmaga által alkotott mederben mulat, anélkül, hogy legkevésbé zabolázva, megrégulázva lenne – írja Benkő Samu A táj és az emberekben, utalva az erdélyi főkormánysszék 1716-ban kelt rendeletére - *De ...a jó, hordalékos talajt Murokország a Nyárádnak köszönheti.* A Mezőhavas alól induló Nyárád, **Orbán Balázs** szavával *Székelyföldnek ugyan legkisebb, de legragaszkodóbb folyója.* A szőke Nyárád Murokország Nílusa. A pusztító és egyben megtermékenyítő Nyárád szinte minden éves áradásaival teremtette újra az életet a történelem által is viharvert fálvainkban.

A mostani szabályozás 1989-ig nyúlik vissza. A háromszakaszos terv két részét valósították meg eddig: megépült a Nyárádszereda fölötti védőgát, és szabályozták a folyót Lukafalvától Nyárádtőig. A most elkezdett munkálat lenne a harmadik, a Nyárádszereda és Lukafalva között. De a 2014-ben készített terv figyelmen kívül hagyja a hagyományos vízgazdálkodási rendszereket, melyek évszázadokon át működtek.

A terv jelenlegi formájában történő kivitelezése a folyó elszorvadásához, s a talajvíz további csökkenéséhez vezet. A szeredai vízüzem a közeljövőben hatalmas vízmennyiséget fog kiszivattyúzni a Nyárádból, hiszen az Alsó-Nyárád mentéig minden települést el kell látnia ivóvízzel. Ehhez a veszteséghez társul majd a folyószabályozás által okozott vízvesztés.

Lesz-e még Nyárád vagy gátak közé terelt csatornává válik? Reménykedjünk, hogy okos, okosabb döntéseket hoznak majd az illetékesek, s unokáink is csodálhatják kis folyónkat, ahogy a most nyíló salátaboglárka is belecsoválkodik tükörképébe.

*Majd megszáll a Nyárád, s a lovam megissza,
Ha megbékélsz rózsám, hezzám gyere vissza.*

Lassan ébrednek a színek a Hargita felett is. A Hagymás felől nézve a hegy felett úszó felhők tavaszi esőt ígérnek nyugat felé a Nyárád s a Küküllők völgyeinek.

A Nyárádról mondta volt Orbán Balázs, hogy *mindenütt székely partokat mos és termékenyít*. Úgy székely, ahogy a Hargita.

S lám a Hargita nevét is a legelképesztőbb módon magyaráznák.

Horu-gétának, vagyis géták hegyének fejtí több román etimológus. **Kiss Lajos** is, 1978-as **Földrajzi Nevek Etimológiai Szótárában**, román eredetűnek véli: a román hârgotă szó került volna át a magyar nyelvbe, s onnan vissza a románba Harghita formában. Csakhogy a román értelmező szótár nem is ismeri a hârgotă szót.

A Hargita szó Fekete Hegyet jelent mongolul. Az **Élet és Tudomány** egyik 1972-es szeptemberi száma tudósít arról, hogy Mongóliában is van Hara-gita hegy, azaz Feketehegy. A belső ázsiai türk népeknél is a k(h)ara feketét jelent: Kara-kum sivatag, Kara-korum hegység, Kara-Bugaz öböl. A mongol nyelvben a hara szó ma is feketét jelent. **Ligeti Lajos Sárka istenek, sárka emberek** című könyvében hara hunokról, azaz a fekete (északi) hunokról ír. A fekete hunok a fehéréktől északabbra foglaltak maguknak területeket. A fekete hunok leszármazottai pedig, részben, a székelyek lennének. A hunok nevezhették először Har(a)-gitának a Csíki-medencét napnyugta után valóban fekete tömbként nyugatról övező hegységet.

Reményében annak, hogy a Nyárád sorsa nem lesz hara-fekete, maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, Zsolt napján

